MUSEU NACIONAL
D'ART DE CATALUNYA

Assassinat de cambra

CRIMS ARTÍSTICS
del Museu Nacional

Assassinat de cambra

Per: Raquel Gámez Serrano, escriptora

Vam trigar mitja hora a arribar des que la donzella ens havia avisat. Va aparèixer exaltada i, amb la mà intentant assossegar els panteixos del cor, va poder explicar que l'enviava *Monsieur* Defou. Requeria la presència del meu cap, Nicolas de La Reynie, apel·lant l'amistat que es professaven. *Commissaire* Picard!, em va cridar i deu minuts després tots tres, La Reynie, *Mademoiselle* Blanche *et moi*, ens dirigíem *chez* els Defou a tota la velocitat que la calessa ens permetia. L'hivern de 1675 va ser especialment fred *à Paris* i quan vam trobar *Monsieur* Defou assegut plàcidament vora el foc de la biblioteca no enteníem la urgència. La residència restava en calma. *Monsieur* Defou ens va informar que aquell dia havia decidit suspendre la cacera que havia programat per al cap de setmana i que s'estimava més descansar. Darrerament se sentia dèbil i temia patir una influença. A més, feia sis mesos que havia encarregat un retrat de la seva dona al reconegut pintor Sébastien Lenoir i aquell vespre, tal com havien convingut contractualment, l'havia d'acabar. Desitjós de veure'n el resultat, gaudia recollit a la biblioteca llegint unes epístoles, mentre la donzella netejava la pols dels llibres de les lleixes. Va ser aleshores que tots dos van sentir un crit esgarrifós.

—Permeti'm, *Monsieur* Defou —va interrompre La Reynie—. A quina hora exactament va ser això?

Davant la incertesa de *Monsieur* la donzella es va atrevir a dir:

—Un parell d'hores després de servir l'hidromel a *Madame* Defou, al voltant de les cinc.

La Reynie em va buscar la mirada i, afirmant amb el cap, va fer rodar amaneradament el dit índex i el del cor i va animar *Monsieur* Defou que continués, *s'il vous plaît!*

Ens va explicar que, després que se sentís el crit, tots dos es van dirigir a la *chambre* de *Madame* Defou i van intentar entrar-hi. En comprovar que estava tancada per dins, els van cridar però ningú no va respondre.

—Em temo el pitjor, comissari Picard. Com se'm va acudir deixar-la sola amb un filibuster com Lenoir! —va dir desesperat *Monsieur* Defou.

Aleshores ens vam dirigir a la cambra i La Reynie em va autoritzar a fer ús de la violència per obrir la porta. Encara tinc present la cara aterrida de *Mademoiselle* Blanche. *Mon Dieu! Madame* Defou jeia al terra, abraçant-se el ventre. Davant d'ella i al costat de la tela del retrat hi havia Lenoir, mort amb un pinzell clavat a la tràquea.

—No toquin res! —ordenà La Reynie mentre resseguia pam a pam l'escenari del crim.

—On és l'assassí? —vaig preguntar en observar que només hi eren els morts—. Però com ha pogut fugir si la finestra també està tancada?!

—Xit! —em va fer callar La Reynie mentre comprovava que la dona no presentava cap ferida ni evidenciava cap signe de violència. Sospesant totes les possibilitats, es fixà que la pintura del pinzell clavat al mort semblava encara fresca i coincidia amb la de la signatura del retrat. En aquell mateix instant aixecà els ulls del cavallet i assenyalant *Monsieur* Defou m'ordenà: *Commissaire* Picard, arresti l'assassí!

Saps per què el cap de la policia Nicolas de La Reynie diu que l'assassí és *Monsieur* Defou? I quin mòbil tenia? Vols saber si tens ment criminal?

Set obres de la Col·lecció de Renaixement i barroc et donaran les claus de la trama criminal.

Anònim, *Caixa de núvia amb l'Anunciació*

Segon quart del segle XVI
Àmbit «Tipologies»

Aquest tipus d'arqueta amatòria era un regal del promès per a la núvia. Pertanyia a l'àmbit íntim i privat, i acostumava a estar a la cambra femenina. S'utilitzava per desar-hi el dot o les joies i els objectes de tocador de la futura esposa, com ara els perfums, els ungüents, les pintes i els espills o, fins i tot, algun llibre.

Fixeu-vos bé en aquesta caixa de núvia de fusta de noguera policromada i en el compartiment que hi ha a sota. Servia per ventilar els llençols i la roba de llit en general, però també podia ser un bon amagatall per un verí, una de les solucions més dràstiques quan no existia el divorci.

Sabíeu que França incorporà el divorci en una llei promulgada el 20 de novembre de l'any 1796, que va servir com a antecedent de moltes de les legislacions vigents?

Francesc Ribalta, *Ramon Llull*

Cap a 1620
Àmbit «El Segle d'Or espanyol»

Fixeu-vos en aquest oli sobre tela del pintor Francesc Ribalta. Quina part és la més il·luminada? Què llegeix el místic mallorquí? La correspondència epistolar de l'època no només s'utilitzava com a mera transmissora de notícies, sinó que es va convertir en un poderós vincle en les relacions íntimes, tant a distància com properes. Contenien secrets que no es podien revelar en públic i s'acostumaven a enviar o a rebre mitjançant el servei de la casa o, si no n'hi havia, a través d'algun conegut.

Sabíeu que el 24 de març de 1673 la marquesa de Brinvilliers fou condemnada a mort per l'assassinat del seu pare i dels seus dos germans i també per l'intent d'enverinament de la seva germana? Les trenta-quatre cartes que se'n van trobar, correspondència que mantenia amb el seu amant, reflectien els seus crims i van ser definitives per resoldre el cas de les misterioses morts. En una cèlebre confessió, va escriure: «M'acuso d'haver subministrat verí al meu marit cinc o sis vegades. Ho vaig fer per poder atendre els meus plaers.»

Josep de Ribera o Jusepe de Ribera, dit «Lo Spagnoletto», *Martiri de sant Bartomeu*

1644
Àmbit «El Segle d'Or espanyol»

Josep de Ribera va signar aquesta obra l'any 1644. Al Renaixement comencen a aparèixer obres signades. També es desenvolupa la perspectiva, que mostra el punt de vista de l'artista i reforça així la seva individualitat. La pintura, abans considerada una artesania, va guanyant rellevància, com la que tenia la ciència o la poesia. Tingueu en compte que, de vegades, les inscripcions o les signatures poden revelar més detalls que no pas l'autoria de l'obra…

Sabíeu que l'única obra signada per Miquel Àngel va ser la *Pietà*? Sembla ser que l'artista, en sentir que podia atribuir-se'n l'autoria a un altre escultor que ell considerava de qualitat inferior, enrabiat, va inscriure-hi: «Michelangelo Buonarroti, florentí, ho féu».

Sebastiano Luciani, dit «Sebastiano del Piombo», *Retrat de dama (Vittoria Colonna?)*

1525. Llegat Francesc Cambó
Àmbit «Retrat. Biografies pintades»

Aquesta influent poeta del Renaixement italià va pensar a suïcidar-se quan el seu home va perdre la vida. Una de les mostres de l'amor veritable era oferir la vida si l'amant no podia gaudir de l'amor de la persona estimada. Posteriorment, amb el moviment literari del romanticisme, que va captivar tot Europa durant el segle XVIII i bona part del segle XIX, es va expandir aquesta manera d'entendre l'amor romàntic.

Sabíeu que l'any 1774, la publicació de *Les desventures del jove Werther* —recull epistolar escrit per Johann Wolfgang von Goethe— va provocar una epidèmia de suïcidis?

Jacopo Robusti, dit «Tintoretto», *Retrat de cavaller*

1553-1554
Àmbit «Retrat. Biografies pintades»

Què du a la mà aquest cavaller retratat per Tintoretto? Els anells més antics daten de l'antic Egipte i era habitual, com a l'actualitat, que en fessin ús tant les dones com els homes. Dels primers segells que servien per signar cartes, passant pels anells matrimonials, aquesta joia va evolucionar, fins i tot, per convertir-se en els coneguts «anells per a verí» o «anells càpsules».

Sabíeu que l'auge d'aquests anells se situa al Renaixement i es va estendre durant el segle XVII, no tant per la seva capacitat per dur-hi verí, sinó com a joia per a relíquies? S'hi acostumava a guardar un tros de cabell de l'estimada persona difunta.

Tiziano Vecellio i taller, *Noia davant el mirall*

Posterior a 1515. Llegat Francesc Cambó
Àmbit «Mite i al·legoria»

Estem davant d'una al·legoria de l'efímera bellesa. També podria tractar-se de la descripció del triangle amorós entre l'estimada, el mirall i l'amant. Els triangles amorosos, de qualsevol índole, han inspirat els crims literaris més passionals. La gelosia ha estat un dels mòbils criminals que més s'hi han utilitzat.

Sabíeu que l'amor era un dels temes recurrents en la poesia i, com que els matrimonis eren pactats per interessos econòmics, una manera de dignificar l'ànima noble era patir per un amor no correspost? Dones casades amb joves amants, cavallers que segrestaven les filles hereves o, fins i tot, mecenes que mantenien relacions amb els seus pupils.

Giacomo Francesco Cipper, dit «Todeschini», *Vella amb un fanal*

Cap a 1715
Àmbit «Narratives populars»

Fixeu-vos en un dels objectes que mostra el retrat de la dona d'edat avançada. Possiblement es tractava d'una donzella d'una casa burgesa. Però també n'hi havia d'una posició més elevada: en aquella època existia el càrrec de propietària d'excusat, la persona que havia de tenir cura de les claus de la governanta i, per tant, controlava el trànsit i les àrees íntimes del palau. A les cases burgeses la figura que disposava de totes les claus era la majordoma.

Sabíeu que la propietària d'excusat de Maria Lluïsa d'Orleans, casada amb Carles II, va ser Nicole Duperroy? Era la vídua de Jean Quentin, cirurgià de Felip d'Orleans i germà petit de Lluís XIV. Al regne d'Espanya va ser més coneguda com la Cantina i, l'any 1685, fou acusada d'un delicte d'enverinament de la reina, així com de subministrament d'abortius per impedir la successió del rei Carles II.

Precisament, si voleu saber quin aspecte tenia el rei, a l'àmbit «Retrat. La dignitat pintada» trobareu un retrat del monarca realitzat pel pintor Claudio Coello.

Si vols saber com va succeir el crim, dirigeix-te al taulell d'informació del vestíbul del Museu